

Avsedd för

Nacka kommun, kultur- och fritidsenheten

Dokumenttyp

Kapacitetsutredning

Datum

September, 2015

KAPACITETSUTREDNING BEHOV AV YTOR OCH LOKALER FÖR KONST OCH KULTUR

Datum **2015/09/07**

Ramboll
Krukmakargatan 21
Box 17009
SE-104 62 Stockholm
Sweden
T +46 (0)10 615 60 00
www.ramboll.com

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	SAMMANFATTNING	1
2.	INLEDNING OCH SYFTE	2
3.	BAKGRUND	2
3.1	Mål och visioner i Nacka kommun	2
3.2	Omvärldsanalys	5
3.3	Metod och dataunderlag	7
4.	UTBLICK	9
4.1	Skapa förutsättningar för kultur i världsklass i Stockholmsregionen	9
4.2	Behov av regional scen i Stockholmsregionen	10
4.2.1	Delade meningar om behovet av en ny regional scen	10
4.2.2	Flexibilitet och tillgänglighet är de viktigaste förutsättningarna för en regional scen	10
4.3	Kapacitet och behov för kulturhusen i Nacka kommun	11
4.4	Scenutbud i andra kommuner	11
5.	EN KARTLÄGGNING AV KULTURVERKSAMHETEN I NACKA KOMMUN	13
5.1	Kulturhusen och Järlahuset	13
5.2	Anordnare av musik- och kulturkurser	15
5.3	Kulturföreningar	19
6.	HÅLLBAR UTVECKLING	21
6.1	Jämställdhet, genus och integration	21
6.2	Tillgänglighet och närhetsprincip	23
7.	UTVECKLINGSSTRATEGISKA ÖVERVÄGANDEN	24
7.1	Kapacitetsbehov på Nacka bibliotek	24
7.2	Skolan som framtida centrum för olika aktiviteter efter skoltid	25
8.	REFERENSER	27
Bilaga 1.	METOD	

1. SAMMANFATTNING

Invånarna i Nacka kommun beräknas öka kraftigt de kommande åren. Fram till år 2030 kommer antalet invånare i kulturnämndens prioriterade åldersgrupper att öka med drygt 8 000 invånare, motsvarande 44 procent. En ökad befolkning ställer krav på en utbyggnad av välfärdsfastigheter, däribland lokaler för kulturverksamhet. Mot bakgrund av detta har Ramböll anlåtats för att göra en kapacitetsutredning av behov och efterfrågan av lokaler för konst och kultur. Uppdragets genomfördes under juni – september 2015. För kapacitetsutredningen har Ramböll gjort dokumentstudier, enkäter och intervjuer. Olika beräkningsmodeller har också prövats för att kvantifiera behovet. Men eftersom information om nuvarande lokalsituation (utbud) inte finns har det inom ramen för detta uppdrag inte varit möjligt att gå vidare och beräkna efterfrågan (behovet). Av denna anledning har enkäteresultaten fått ta större utrymme i rapporten. Enkäterna skickades ut till anordnare, kulturhus och föreningar. Av enkätsammanställningen¹ framgår att:

- Kulturhusen har ett brett utbud av traditionell kulturverksamhet men att de också rymmer mycket mer, exempelvis social verksamhet. Kulturhusen vill växa inom alla områden, framförallt för en ung publik, barn. Kapaciteten upplevs som ansträngd, men är det under en begränsad tid på vardagar. Tillgängligheten till och från kulturhusen är god, men några av kulturhusen behöver anpassa sina lokaler.
- Anordnarna av musik- och kulturkurser finns framförallt i en del av Västra Sicklaön samt Saltsjöbaden. Få bedriver sin verksamhet i Fisksätra och Boo Sydväst. Anordnarna erbjuder olika typer av verksamhet – men den dominerande verksamheten är musik. Undervisningsrum för musik är också den typ av lokal som behövs som mest framöver. Skolorna används i stor utsträckning idag men de kan utnyttjas bättre. De ytor som enligt enkäten behövs är små ytor runt 30 kvm alternativt större ytor över 100 kvm. Den attraktiva tiden är vardagar kl. 16 – 20.
- De föreningar som besvarat enkäten är främst aktiva i Saltsjöbaden. Medlemsrepresentationen är äldre, 45 år och äldre. Den typ av verksamhet som dominerar är författare/föredrag. Det är också denna verksamhet, tillsammans med musik, som föreningarna bedömer behöver utökas.

Följande framgår också av rapporten:

- Flera aktörer uttrycker ett behov av en större regional scen i Nacka.
- Det finns få rapporter och utredningar kring nyckeltal och indikatorer på kulturområdet.
- Ökade satsningar på kultur ligger i linje med den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFSS), såväl som forskning om samhällsplanering och omvärldsanalyser.
- Det kan anläggas ett genusperspektiv på kulturverksamhet och lokalplanering. En fördjupad analys behövs som inkluderar andra diskrimineringsgrunder utöver kön.

Kultur- och fritidsenhet har tagit fram förslag på framtida prioriteringar för kommunen. Enligt den bör kommunen närmast satsa på en viss typ av ytor i kulturhus och bibliotek samt geografisk likvärdighet och tillgänglighet.

¹ Resultaten ska tolkas med viss försiktighet eftersom urvalet är begränsat och ett bortfall för anordnare och föreningar finns.

2. INLEDNING OCH SYFTE

Invånarna i Nacka kommun beräknas öka kraftigt de kommande åren. Fram till år 2030 kommer antalet innevånare i nämndens prioriterade åldersgrupper att öka med drygt 8 000, motsvarande 44 procent. En ökad befolkning ställer krav på en utbyggnad av välfärdsfastigheter inom olika verksamhetsområden. För att möjliggöra och förenkla planeringen ska nämnderna i Nacka kommun lämna förslag till kommunstyrelsen om respektive nämnds behov av nya verksamhetslokaler fram till år 2030.

Mot bakgrund av detta har Ramböll anlåtats för att göra en kapacitetsutredning av behov och efterfrågan av lokaler för konst och kultur. Uppdraget genomfördes under juni – september 2015.

Utgångspunkten för planeringen av kulturnämndens lokalförsörjning för konst och kulturverksamhet i kommun är enligt kultur- och fritidsenheten följande; antal invånare i olika åldersgrupper, behov och efterfrågan samt effektivt resursutnyttjande, tillgänglighet och attraktivitet vid utformning och placering av anläggningar och lokaler.

En väl fungerande infrastruktur för barn- och ungdomskultur är en viktig fråga att lösa under den närmaste femtonårsperioden. Inom detta verksamhetsfält ingår musik- och kulturskoleverksamhet för barn och ungdomar från sju år på fritiden, samt lokaler och scener för professionell konst och kultur som bland annat vänder sig till barn och ungdomar inom förskola och skola. Häri ryms lokaler för uttryck inom kulturarv, men även bild och form, dans, musik, teater och cirkus samt scener för mindre och större grupper på strategiska platser i kommunens olika delar. Det är även viktigt att ta hänsyn till behovet av lokaler och arenor för spontan konst och kultur för alla målgrupper.

För kapacitetsutredningen bör också kultur- och fritidsenhetens fokus på likvärdighet och samlokalisering nämnas. I Nacka är det viktigt att alla ska ha samma standard på sina verksamhetslokaler oavsett var i kommunen de är lokaliserade. Även samlokalisering och samutnyttjande är centralt. Det innebär enligt enheten att fritids- och kulturlokaler kan användas gemensamt, något som ställer krav på att lokalerna verksamhetsanpassas i tidigt planeringsskede vid om- och nybyggnation.

3. BAKGRUND

3.1 Mål och visioner i Nacka kommun

Nacka kommuns vision är öppen och mångfald och visionen för Nacka stad är nära och nyskapande. Nackas kulturpolitiska program, som omfattar kommunens alla verksamheter, anger följande fem fokus:

- Nackabornas lust, motivation, intresse och förmåga att uppleva, skapa och aktivt välja kulturella aktiviteter.
- En kreativ och god inre och yttre livsmiljö.
- Ett levande, lokalt kulturliv av hög kvalitet med möjlighet till möten mellan professionella kulturutövare och nackabor.
- Kulturförmedling för att höja kunskapen, nå nya målgrupper och öka tillgängligheten till kultur.
- Kulturarven

Kommunens övergripande mål är att erbjuda invånarna god kommunal service, starkt medborgarinflytande, stor valfrihet, god livsmiljö och långsiktig hållbar utveckling och ett effektivt resursutnyttjande.

Kulturnämnden ansvarar för barn- och ungdomskulturverksamhet och övrig kulturverksamhet enligt följande:

- Musik- och kulturskoleverksamhet för barn och ungdomar
- Kulturstöd till kulturföreningar, organisationer och ungdomar
- Kulturverksamhet inom alla konstformer
- Lokalhistoriskt arkiv
- Kommunens konstsamling.
- Konst i det offentliga rummet
- Folkbiblioteksverksamhet

Följande strategiska mål har antagits av kommunfullmäktige för kulturnämndens verksamhet och ligger till grund för kulturnämndens behov av lokaler och anläggningar:

- Medborgarna har tillgång till ett varierat och lokalt kulturutbud av hög kvalitet
- Barn och unga erbjuds en mångfald av skapande kulturaktiviteter
- Nacka kommuns kulturhistoria är tillgänglig
- Nackas offentliga konst är tillgänglig
- Medborgarna involveras i att påverka kulturutbudet
- Biblioteken i Nacka bidrar till läslust hos Nackas medborgare
- Kulturaktiviteterna är välbesökta och efterfrågade av medborgarna

Kulturnämndens strategiska mål är beslutade i Mål och budget för år 2015-2017 som antogs den 5 september 2014 i kommunfullmäktige. Mål och budget för år 2015-2017 pekar ut ett antal områden som nämnden ska fokusera på:

- Nära och nyskapande. För att kulturverksamheten ska vara lättillgänglig med god kvalitet för alla behövs en väl utbyggd infrastruktur av flexibla fysiska och digitala arenor som är anpassade för konst- och kulturverksamhet.
- Läslust, kunskap och demokrati. Läskunnighet och läsförståelse är förutsättningar för en individs möjlighet att kunna påverka sin livssituation och en hörnsten i demokratin.
- Samverkan, mångfald och ökad valfrihet. Samspelet mellan kommun, företag, forskning och utveckling kan bidra till investeringar för såväl en hållbar utveckling som goda förutsättningar för kreativa näringar och enskilda kulturaktörer att etablera sig och bedriva verksamheter i kommunen.
- Hög kvalitet och kostnadseffektivitet. Fokus ska ligga på att utveckla digitalisering, beställning och kvalitetsstyrning inom nämndens ansvarsområde med syfte att hitta nya produktiva sätt att arbeta som leder till mervärden och även frigör ekonomiska resurser.

Kulturnämnden beslutade den 17 juni 2015 att föreslå kommunfullmäktige att anta Kulturstrategin – Gränsöverskridande kulturliv i samspel. Syftet med kulturstrategin är att säkerställa att ett kulturperspektiv genomsyrar långsiktig planering och utveckling av all kommunal verksamhet. Kulturstrategin ska skapa förutsättningar för nyskapande och peka ut riktningen för de kommande årens utveckling och prioriteringar inom kulturområdet. Till kulturstrategin kopplas en handlingsplan med konkreta åtgärder som tas fram under senare delen av 2015 eller i början av 2016.

Strategi för folkbibliotek i Nacka kommun antogs i kommunfullmäktige den 20 juni 2011. De nationella kulturpolitiska målen handlar om grundläggande demokratiska värderingar med yttrandefriheten som grund och utgångspunkten - att alla ska ges möjlighet att delta i kulturlivet där folkbiblioteken har en viktig funktion är grunden för denna strategi. För Nacka kommun med en

snabb växande befolkning är det viktigt med en strategi som kan tillgodose de framtida behoven. Målen för biblioteken ska vara öppenhet – erbjuda lättillgängliga bibliotekstjänster, generösa öppettider och utbud utifrån kundens behov. Lust - biblioteken ska stimulera medborgarna till läsande, språkutveckling, berättande och bildning. Mening – biblioteken ska bidra till en digital jämlikhet och ge förutsättningar för fri åsiktsbildning.

Kulturnämnden har också beslutat utifrån tjänsteskrivelsen "Utveckling och kapacitetshöjning av lokaler och anläggningar för konst och kultur fram till år 2030.² Här beskrivs behovet av en kapacitetsutredning på kulturområdet. Ett annat viktigt underlag är enhetsdokumentet från 2015-01-27, "Kulturverksamhetens behov av anläggningar och lokaler på Västra Sicklaön." Här beskrivs behovet av kulturanläggningar, lokaler och offentlig konst i samband med att det ska byggas stad på västra Sicklaön.

I programmet som formulerats av kommunens politiska majoritet pekas bland annat följande riktningar ut;

"Nacka har visat sig vara en intressant besöks- och turistkommun. Vi vill hitta nya vägar för att underlätta besök, både när det gäller att ta del av vår natur och våra kulturella skatter.

Kultur har en viktig sammanhållande kraft i samhället och skapar livskvalitet för många. Människor i Nacka har olika kulturell bakgrund, vilket vi ser som berikande. Det är bra att olika kulturer och traditioner kan mötas och komma till uttryck i Nackasamhället."

"Kultur-, fritids- och natur- och trafiknämnderna har viktiga roller när Nacka växer. Behoven av mötesplatser och lokaler för kultur, idrott, spontanidrott, motion och lek måste klargöras tidigt i planeringsprocessen så att de blir naturliga inslag i områdena. Vi ser t ex gärna att en ny biblioteksfilial kan starta på Kvarnholmen och att en ny större lekplats för barn planeras in på Sicklaön. Kulturutbudet ska följa utvecklingen när Nacka får fler invånare."

Ett varierat utbud av kultur- och fritidsverksamheter bidrar till det långsiktigt hållbara samhället, vilket förutsätter att hänsyn tas till såväl social hållbarhet som tillgänglighet. Syftet med en väl utbyggd och verksamhetsanpassad infrastruktur av lokaler och anläggningar för kulturverksamhet är att skapa förutsättningar för en mångfald kulturaktörer att verka i kommunen på lika villkor, så att alla medborgare får tillgång till en mångfald kulturaktiviteter av god kvalitet med hög tillgänglighet.

Lättillgänglighet är en viktig utgångspunkt för all kultur- och fritidsverksamhet i Nacka. Det innebär bland annat att det ska vara lätt att hitta till utbudet, att alla ska känna sig välkomna oavsett kön, sexuell läggning, utbildning, funktionsvariationer, ålder eller kulturell bakgrund. Lokaler och anläggningar ska vara centralt placerade utifrån respektive målgrupps behov för aktuell verksamhet. I Nackas majoritetsprogram anges att;

"Nacka ska ha ett rikt och brett utbud av kultur och fritidsaktiviteter för alla åldrar och av hög kvalitet. Kultur, idrott och motion bidrar till livskvalitet och främjar hälsan. Kommunen har ett särskilt ansvar för att alla barn och unga, oavsett familjeförhållanden, får möjlighet att uppleva och utöva kulturverksamhet, därför prioriterar vi barn och ungdomar och deras möjligheter till aktiviteter. Biblioteken, musikskolorna och kulturkurserna utgör viktiga inslag i kulturutbudet. Inför 2016 ska vi pröva möjligheten att införa en check för kulturkurser inom dans, teater, cirkus och bild för att öka utbudet och mångfalden av aktörer som kan erbjuda Nackas barn och unga spännande kulturupplevelser."

Kulturnämnden avsätter varje år en särskild kulturpeng per barn från 3 års ålder till och med skolår 9. Kulturpengen ska bidra till att varje enskilt barn från tre år får en möjlighet att utveckla sin kompetens och sina färdigheter inom konst- och kulturområdet. Kommunfullmäktige har fattat beslut om särskilda kriterier för kulturpengens användning.

Kulturen ska spela en viktig roll i barnets utveckling. Förskolan eller skolan ska bidra till att barnen får:

² Nacka kommun, Kultur- och fritidsenheten, Tjänsteskrivelse 2014/132-040, 2014-09-05

- Tillgång till ett professionellt kulturutbud.
- Ett positivt förhållningssätt till konst och kulturuttryck av alla slag.
- Utveckla sin nyfikenhet, kreativitet och ansvarskänsla.
- Grundläggande kunskaper i flera konstnärliga uttryck.
- Professionell kulturpedagogisk verksamhet.
- Kännedom om vårt kulturarv.

3.2 Omvärldsanalys

Enligt kommunens senaste befolkningsprognos från augusti 2015 bor det idag 97 230 invånare i Nacka kommun. Nedan presenteras statistik över barn och ungdomar.

Tabell 1 Befolkningsutveckling barn - och ungdomar

Antal unga 7-20 år per kommunal	2015	2020	2025	2030
SICKLAÖN	5 391	6 502	7 807	9 739
Kvarnholmen – Finnboda – Henriksdal	568	929	1 466	2 037
Sickla – Finntorp – Alphyddan	1 057	1 414	1 770	2 154
Nacka centrum – Nacka strand	1 784	1 897	2 309	3 213
Skuru – Ektorp – Saltsjö-Duvnäs	1 982	2 262	2 262	2 335
SALTSJÖ-BOO	6 632	7 971	8 593	8 871
Björknäs – Tollare	1 495	1 964	2 220	2 373
Orminge	2 926	3 514	3 800	3 968
Södra Boo	2 211	2 493	2 573	2 530
FISKSÄTRA - SALTSJÖBADEN	3 516	3 611	3 818	4 133
Fisksätra	1 295	1 345	1 631	1 986
Saltsjöbaden	2 221	2 266	2 187	2 147
ÄLTA	2 535	2 947	3 211	3 246
Älta	2 535	2 947	3 211	3 246
TOT	18 074	21 031	23 429	25 989

Källa: Nacka kommun

I kommunens in- och omvärldsanalys gjord av samordnings- och utvecklingsenheten tillhör Nacka en av de kommuner som växer mest i länet och i landet. 2030 kommer kommunen att ha 140 000 invånare. Framtill 2030 förväntas kommunen bygga minst 20 000 nya bostäder, vilket kommer att öka Nackas befolkning ytterligare. Likt övriga Sverige går Nacka mot ett mer heterogent samhälle med ökad mångfald och en utveckling med fler äldre och fler barn. Till följd av befolkningstillväxten ställs det höga krav på den långsiktiga planeringen att bevara och utveckla kulturmiljön. I kommunens översiktsplan framgår att medborgarna ska ha tillgång till mångsidig kulturverksamhet av hög kvalitet. Det ska också finnas en väl utbyggd infrastruktur för konst och kultur.

Trender

I Nackas in- och omvärldsanalys identifieras följande trender:

- Digitalisering. Genom digitaliseringen och globaliseringen har människor fått nya perspektiv på vad kultur är. Vad som efterfrågas är mer mångfasetterade än tidigare och den tekniska utvecklingen ställer även krav på att kulturen kan konsumeras när och var som helst.
- Mångfald i kulturen. Ett ökat flöde av människor och en mångfald av kulturer och olika språk väcker nya intressen för kultur. På så sätt kan kultur bidra till ökad tolerans, nyfikenhet och i förlängningen integration.
- Kultur som varumärke och betydelse för god tillväxt. Kreativa- och besöksnäringar är de snabbast växande branscherna i Europa. Genom att förena kultur med kreativa- och besöksnäringar stärks kommunens varumärke, utvecklar innovation i näringslivet och skyddar viktiga näringar i kommunen.

Ramböll har identifierat följande trender på kulturområdet:

- Ökat ansvar på regional och lokal nivå. Riksantikvarieämbetets omvärldsanalys³ för trender visar att den regionala och lokala nivån får stadig ökad betydelse för kulturpolitikens genomförande. Många statliga stöd och finansieringsformer för kulturinstitutioner kommer fortsättningsvis delas ut direkt till regionerna. Drivkrafter till denna trend förklaras av EU-samarbetet och strävan efter att ge regionerna större inflytande och ökat ansvar. Enligt studier om kultursamverkansmodellen har kommunerna också en betydelsefull roll som samverkanspartner eftersom de, tillsammans med landstingen, står för majoriteten av finansieringen.⁴
- Rörlig infrastruktur för kultur. Flera kommuner och regioner bryter mark och visar upp konst och kultur i nya miljöer, se exemplen Konsthall Jönköping (mobil utställning), OpenArt i Örebro (utställning i stadsmiljö) och Kista Biblioteket (placerat i Kista Galleria i ett mångkulturellt område). På så vis är kulturen lättillgänglig för invånarna, de ekonomiska resurserna kan lagras på innehållet istället för kostnader på lokaler och konsten blir en naturlig del i det offentliga rummet. Genom flexibla utställningar och nya sätt att ställa ut kan kulturen nå områden där invånarna är mindre kulturaktiva och möjliggör spontana besök.
- Det obegränsade rummet. Biblioteken har haft en stor betydelse för samhället som en bildningscentral. Det är också ett av få offentliga rum som är kostnadsfria. För att fortsätta ha den platsen i samhället har definitionen av det traditionella biblioteket utvecklats. På några orter i landet är biblioteken obemannade och låntagaren kan gå in och låna böcker på egen hand via sitt lånekort. I Holland är biblioteken centralt belägna och inreds och skyltas som bokaffärer. Workshops, föreläsningar och kurser erbjuds och anpassas efter behoven i området.
- Specialiserad kultur. Internationellt men även nationellt pågår en byggartrend inom kulturen. Byggartrenden tar sig uttryck i två olika inriktningar – spektakulära högteknologiska upplevelsebyggnader byggs och fylls med påkostad konst. Den andra inriktningen handlar om små museer som växt fram ur ett lokalt engagemang med liten budget eller ideellt arbete. I Trendswatch 2014 benämns fenomenet som det "sociala entreprenörskapet".^[3]

³ Riksantikvarieämbetet (2012), Omvärldsanalys - Trender i tiden 2010-2015, <http://www.raa.se/app/uploads/2012/08/Trender-i-tiden-2012-2015-9789172096011.pdf>, Hämtad (2015-09-04)

⁴ SKL (2012), Under konstruktion – effekter av kultursamverkansmodellen.

^[3] Trendswatch (2014), Center for the Future of Museums, <http://www.aam-us.org/resources/center-for-the-future-of-museums/projects-and-reports/trendswatch>, Hämtad (2015-09-04).

Utmaningar och utvecklingsområden

Ett antal utmaningar och utvecklingsområden har identifierats för att kunna tillgodose nuvarande och kommande kommuninvånarnas behov samt nämndens övergripande mål. Samordnings- och utvecklingsenheten har i sin in- och omvärldsanalys identifierat följande utmaningar och utvecklingsområden:

- Breddad syn på kultur. Hur kultur konsumeras och hur den ser ut kommer att förändras i framtiden. Kommuner och regioner måste bredda synen på vad som är kultur och vad som kommer att betraktas som kulturarv i framtiden.
- Samverkan. Bra samarbete är en viktig förutsättning för att skapa tillgång till ett brett spektra av kulturupplevelser i framtiden. Genom mötesplatser och forum skapas naturliga länkar mellan olika aktörer som kan utveckla och bidra till kulturen.
- Den tekniska utvecklingen och fokus på unga. Sverige har ett högre kulturdeltagande än EU-ländernas snitt. Trots det visar myndigheten för kulturanalys att de aktiviteter som erbjuds idag är dåligt anpassade till dagens unga och den pågående tekniska utvecklingen.

Därtill identifierar kultur- och fritidsenheten behovet av att i ett tidigt skede i plan- och byggprocessen ta hänsyn till kultur. Enheten uttrycker också ett lokalt behov av en större scen i Nacka som eventuellt skulle kunna samordnas med andra aktörer i Stockholmsregionen. Ett arbete för detta har redan påbörjats och Nacka kommun har blivit uppbyggd av en nationell scenkonstaktör för att få till stånd en scen, repetitionslokaler, lager och verkstad. Enheten bedömer att detta skulle stärka kommunen som en attraktiv plats att leva, verka och bo i.

Till sist vill Ramböll lyfta fram en betydande trend som visserligen inte är ny, men som fortfarande har stort inflytande över svensk och internationell samhällsplanering. Det handlar om den kreativa klassen – en teori skapad av den amerikanska forskaren Richard Florida. Enligt Florida är det idag kreativitet och initiativkraft som driver ekonomisk tillväxt. Företag väljer att etablera sig där den mest önskvärda arbetskraften finns och inte tvärtom. Enligt Floridas forskning är det "kreativa attribut" som lockar människor att flytta till vissa städer istället för till andra. De städer och regioner som lyckas bäst är de som lyckas attrahera den kreativa klassen – en kärna av ingenjörer, forskare, arkitekter – men även poeter, författare, konstnärer, artister och underhållare. Enligt Florida skapas tillväxt av kreativa människor – och de samlas på platser som erbjuder en miljö som är mångkulturell, tolerant, kreativ och öppen.⁵ Mot bakgrund av denna forskning har kulturen i många planeringssammanhang "gått från att vara en utgiftspost till att bli ett måste i kampen om inflyttare".⁶

3.3 Metod och dataunderlag

Kapacitetsutredningen bygger på dokumentstudier, intervjuer och enkäter. Ramböll har:

- gjort dokumentstudier baserat på material huvudsakligen från Nacka kommun,
- konstruerat enkäter till kulturhus, kulturanordnare och kulturföreningar i kommunen och sammanställt dess information,
- genomfört intervjuer med kulturpersoner i Nacka samt ett urval av andra kommuner,

Nacka kommun har levererat dokument och statistik och enheten har själva uttryckt behov och ambitioner.

⁵ Florida (2006), *Den kreativa klassens framväxt*.

⁶ Fokus (2012), *Jakten på en kreativ klass*, (Hämtad 2015-09-04), <http://www.fokus.se/2012/05/jakten-pa-en-kreativ-klass/>

Ramböll har provat olika metoder för att beräkna kapacitet för kulturverksamhet i Nacka kommun. Ett första steg har tagits och en grov modell finns som bygger på antaganden om målgrupp, procent av målpopulation som efterfrågar en viss typ av kulturverksamhet, utövare i lokal, storlek på lokal, attraktiva timmar per lokal och vecka. En ökning av behov baserat på kulturcheck har också tagits med. En central utmaning med de beräkningsmodeller som prövats är bristen på information om nuvarande lokalsituation. I nuläget går det därför inte att göra tillförlitliga beräkningar. Om information om nuläget samlas in är Rambölls bedömning att det inte är något problem att gå vidare och utveckla en tillförlitlig modell för beräkningar. Men som komplement till en sådan modell behövs hänsyn alltid tas till en rad mängd andra faktorer som inte går att kvantifiera, exempelvis tillgänglighet, närhetsprincip med mera.

En annan svårighet i arbetet med att ta fram en beräkningsmodell är kulturområdets allmänna brist på nyckeltal och indikatorer. Därtill tillkommer att kulturverksamhet till sin natur är komplex och dynamisk – vilket gör den svår att kvantifiera. De nyckeltal som identifierats gäller främst bibliotek. Kungliga Biblioteken har tagit fram skriften *Nyckeltal 1.0* för folkbibliotek med värdefull information om mål, nyckeltal och indikatorer. Här finns nyckeltal för exempelvis resurser, bistånd, lån, besök, aktiviteter, personal och kompetens med mera. Myndigheten för Kulturanalys har tagit fram skriften *Att utveckla indikatorer för utvärdering av kulturpolitik*. I rapporten, som är redovisningen av ett regeringsuppdrag, är huvudområdet "Kultur och fritid" minst och omfattar fem indikatorer. Av dessa är två specifikt inriktade på kultur: besöks – och läsvanor samt eget kulturutövande. En slutsats i rapporten är att det som mäts blir gjort – men att allt som är relevant inte kan kvantifieras. Det är viktigt att med omsorgs välja vad som ska mätas.

Till sist är det viktigt att ha med sig följande när man läser rapporten: Flera aktörer har i detta uppdrag haft ett egenintresse i att bedöma kapacitet och uppskatta behov. De som fyllt i enkäterna och de som medverkat i intervjuer har ett intresse av att växa. Kultur- och fritidsenheten har också ett visst intresse gentemot kulturnämnden. De prioriteringar som framförs i rapporten är beställarens, kultur – och fritidsenhetens.

4. UTBLICK

4.1 Skapa förutsättningar för kultur i världsklass i Stockholmsregionen

Enligt den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFSS 2010) kommer Nacka stad i framtiden att ingå i Stockholms regionala stadskärna. Visionen för RUFSS 2010 är att den ska vara den mest attraktiva storstadsregionen i Europa. Regionen ska vara bra att bo och leva i, och den ska vara lockande att besöka och investera i. Här ska finnas gynnsamma förutsättningar för många olika slags verksamheter. För de som bor i regionen är det viktigt men en god livsmiljö, öppenhet och tillgänglighet. Företagare, forskare och investerare vill ha en konkurrenskraftig innovationsmiljö, säkra investeringar och hög tillgänglighet.⁷ I RUFSS finns åtagandet *att skapa förutsättningar för kultur i världsklass i Stockholmsregionen*. Kultur är därmed ett medel för att nå visionen om Europas mest attraktiva storstadsregion. Ett annat mål är att frigöra livschanser. Det betyder att hela regionen ska präglas av delaktighet och integration. Ett åtagande är stärkt sammanhållning. Mötesplatser ska göras attraktiva och vara utspridda i regionen. Regionen ska också samverka kring evenemang som stärker regionens profil inåt och utåt. Aktiviteterna ska uppfattas som dynamiska, mångfacetterade och kreativa. Lokaler, anläggningar och ytor i det offentliga rummet bör utvecklas så att de möjliggör evenemang som stärker regionens profil. Kulturfestivalen, som årligen lockar ett mycket stort antal besökare, identifieras som ett viktigt evenemang. Även Pridefestivalen lyfts fram.⁸

Den 15 januari 2015 anordnade Stockholms läns landsting och Länsstyrelsen i Stockholms län i samarbete med FSKF/Föreningens Storstockholms kultur- och fritidschefer ett seminarium om kulturdriven tillväxt och samhällsplanering. Exempelvis uttryckte där Stockholms läns landsting TMR/Tillväxt, miljö och regionplanering att kultur kan bidra som näring och verktyg för att människor ska kunna mötas och på så sätt minska den socioekonomiska segregationen. Länsstyrelsen Tillväxtplanering och RUP/Regionalt utvecklingsprogram för Stockholms län menade att kulturen behöver framförhållning och komma in tidigt i stadsplaneringsprocesser – "kultur ska inte vara ett separat kapitel". I Stockholm har man tagit fram visionen "Stockholm växer med kultur". Där görs också en stor kartläggning för att identifiera kulturella platser i staden, var stadens ungdomar bor samt vilka områden i staden som erhåller kulturstöd. Syftet är att identifiera s.k. vita fläckar i staden där det finns många unga men ett litet kulturutbud samt de platser som är väldigt kulturtäta. Tanken är att länka ihop dessa platser med god kollektivtrafik.⁹

I handlingsplanen för Kreativa Stockholm lyfts följande behov fram: Bli bättre på att kommunicera och tillgängliggöra regionens redan breda kulturutbud, ge förutsättningar för regionens invånare att utveckla sin potential som kreativa kulturskapare samt stärk utbytet mellan konstnärlig kompetens och kompetens inom andra kunskapsområden. För att detta ska realiseras är det enligt handlingsplanen viktigt med ledarskap.¹⁰

⁷ Tillväxt- och regionplaneförvaltningen (2015), <http://www.trf.sll.se/rufs2010/antagna-planen/Vision-mal-och-strategier/vision/> (Hämtad 2015-09-03).

⁸ Tillväxt- och regionplaneförvaltningen (2015), <http://www.trf.sll.se/rufs2010/antagna-planen/Strategierna2/Stark-sammanhallningen/Samverka-kring-evenemang-som-starker-regionens-profil-inat-och-utat/> (Hämtad 2015-09-03).

⁹ Kulturdriven tillväxt och samhällsplanering (2015), http://kultur.sll.se/sites/kultur/files/kulturdriven_tillvaxt_och_samhallsplanering.pdf (Hämtad 2015-09-03).

¹⁰ Handlingsplan: Kreativa Stockholm. Förslag till handlingsplan för kulturella och kreativa näringar i Stockholmsregionen (2012), <http://www.botkyrka.se/SiteCollectionDocuments/Kommun%20och%20politik/Handlingsplan%20Kreativa%20Stockholm.pdf> (Hämtad 2015-09-03).

4.2 Behov av regional scen i Stockholmsregionen

I enlighet med uppdraget har Ramböll undersökt behovet av en ny regional scen för till exempel musik, dans och teater i Stockholmsregionen. Undersökningen avser i första hand behovet av en scen med kapacitet att ta emot minst 800-1 200 personer i publiken. Resultatet av Rambölls undersökning redovisas i detta kapitel.

4.2.1 Delade meningar om behovet av en ny regional scen

I de intervjuer som Ramböll genomfört med representanter från offentliga, ideella och privata aktörer inom Stockholms läns kultursektor framkommer att det finns delade meningar om huruvida det finns ett behov av fler scener för kultur samt hur ett sådant behov i så fall ser ut. De representanter som Ramböll har intervjuat har delvis olika syn på om det överhuvudtaget finns ett behov av en ny regional scen. Därtill framgår att intervjupersonerna har olika uppfattningar om hur stor publik som en ny scen bör kunna ta emot och hur en sådan scen bör se ut.

Ramböll har intervjuat en representant för en av landets ledande turné- och eventarrangörer som menar att dagens utbud av scener för exempelvis konserter, teater och företagsevenemang i Stockholmsregionen som helhet är tillräcklig. Intervjupersonen hävdar att det idag finns ett brett spektrum av scener – från mindre lokaler för en liten publik upp till stora scener med kapacitet att ta emot tusentals besökare. Enligt intervjupersonen finns det därmed inget reellt behov av att etablera en eller flera nya scener i Stockholmsregionen.

I Rambölls intervju med en representant från Stockholms stads kulturstrategiska stab ges dock en annan bild. Intervjupersonen, som hänvisar till en intern och icke offentliggjord analys genomförd av kulturstrategiska staben, menar att det finns ett tillräckligt utbud av scener för upp till 1 000 personer, men att det ur arrangörernas perspektiv saknas större scener med en kapacitet över 1 000-1 100 personer. Enligt intervjupersonen beror bristen framförallt på att privatteatrar är särskilt intresserade av scener i just den storleksordningen och att övriga arrangörer och verksamhetsutövare därmed får svårt att hitta lämpliga lokaler. Dessutom menar intervjupersonen att dagens arrangörer i hög grad efterfrågar ännu större scener med en publikkapacitet kring 12 000-13 000 personer.

En representant för Folkets Hus och Parker menar att det finns flera scener för bland annat live-musik i Stockholmsregionen som har kapacitet att ta emot upp till 800 personer i publiken. Dessutom pekar intervjupersonen på ett antal större scener med kapacitet över 2 000 personer. Enligt intervjupersonen finns det dock en lucka att fylla när det gäller scener för 800-2 000 personer. Ytterligare en intervjuperson menar att det finns behov av en ny regional scen med kapacitet att ta emot minst 1 500 sittande och 3 000 stående i publiken. Intervjupersonen, som representerar den ideella föreningen *Internationell Scen i Gasverket*, menar att det i dagsläget finns en stor mängd mindre scener i Stockholmsområdet, men att det framförallt finns ett behov att fylla när det gäller scener med publikkapacitet över 1 500 personer. Föreningen arbetar för att den efterfrågade scenen ska etableras i Gasverket i Hjorthagen, Stockholm. Arbetet med att etablera en ny scen i Gasverket har påbörjats, men numera stannat upp i den politiska processen. Enligt intervjupersonen kommer den planerade scenen i Gasverket troligen att drivas av Stadsteatern.

4.2.2 Flexibilitet och tillgänglighet är de viktigaste förutsättningarna för en regional scen

I Rambölls intervjuer framkommer att de intervjupersoner som menar att det finns behov av en ny regional scen i Stockholmsregionen förespråkar en scen med hög flexibilitet. Representanten för föreningen *Internationell Scen i Gasverket*, som Ramböll intervjuat, menar att behovet av scener i Stockholmsregionen framförallt omfattar så kallade fria scener som kan drivas ur ett gästspelsperspektiv. Det handlar därmed inte om scener som är anpassade för en typ av verksamhet eller en verksamhetsutövare. Föreningen menar att det saknas en scen med internationell gästspelskapacitet som är tillräckligt stor och kan fungera för dans, teater, musik, nycirkus, eventverksamhet och presentationer, TV-shower etc. Även representanten för kulturstrategiska staben betonar vikten av en flexibel scen med god grundteknik och upphängningsmöjligheter.

Enligt intervjupersonen handlar det om en scen som kan fungera för olika typer av kultur och scenuttryck, såsom musik, teater, dans och nycirkus. Flexibiliteten lyfts fram som särskilt viktig, eftersom en modern och attraktiv scen snabbt behöver kunna ställas om och anpassas till olika evenemang.

Representanten för Stockholms stad kulturstrategiska stab menar dessutom att tillgänglighet för publiken är den viktigaste faktorn när det gäller att bedöma förutsättningarna för etablering av ytterligare scener. Enligt intervjupersonen handlar det framförallt om närhet till kollektivtrafik, såsom tunnelbana och buss. Intervjupersonen menar vidare att gångavstånd till tunnelbanestation i mångt och mycket är en förutsättning för att kunna etablera en regional scen.

En annan intervjuperson lyfter fram kommunikationsmöjligheterna som helt avgörande för var det är lämpligt att etablera en eventuell ny scen. Intervjupersonen menar att Nacka kommun i detta avseende är en mindre lämplig plats för en scen med kapacitet att ta emot minst 800-1 200 personer. Intervjupersonen menar att det saknas argument som talar för att arrangörer av exempelvis konserter eller teaterföreställningar skulle välja en scen i Nacka kommun framför motsvarande scener i eller kring centrala Stockholm. Ytterligare en intervjuperson menar att en central placering inom eller mycket nära Stockholms stad krävs för att kunna locka en större publik. För att locka publik till evenemang i andra delar av regionen krävs att det finns en tydlig lokal förankring, men det innebär också att det oftast inte behövs särskilt stora scener/lokaler för att fylla behovet.

4.3 Kapacitet och behov för kulturhusen i Nacka kommun

Ramböll intervjuade också Lena Hollsten, enhetschef för Nacka kulturcentrum (NKC) angående Nacka kulturcentrums kapacitet och behov. Där framkom att NKC inte klarar att möta behovet hos arrangörer och produktionsbolag. Problemet är att scenen inte är tillräckligt stor. Idag repeterar flera stora musiker på den stora scenen inför turné men scenen är för liten för att kunna vara ekonomisk lönsam för större konserter. Idag finns det ett behov av en större scen med 600 – 800 sittplatser i kommunen. För att det ska ske krävs en replokal för ca 10-12 personer och en inspelningsstudio som ligger anslutna till varandra. Verksamheten har vidare ett stort barn- och ungdomsfokus och i detta behövs fler verkstäder för att kunna tillfredsställa behovet.

Enligt kultur- och fritidsenheten finns det i kommunen även ett generellt behov av verkstäder och lager för kulturaktörer. När enheten intervjuade verksamhetschefer på de andra kulturhusen framkom liknande behov. Den behovsanalys som Hollsten gett uttryck för bekräftas därmed av flera aktörer.

Ramböll noterar information från Nacka kommun att den studie som Cedervalls arkitekter gjort, på uppdrag av Nacka kommun, inkluderar hela Dieselverkstadens verksamheter.

4.4 Scenutbud i andra kommuner

Ramböll har undersökt scener i kommunerna Sollentuna, Huddinge och Umeå stad. Undersökningen visar att Sollentuna kommun har 2 kulturscener. Dessa är en del av bibliotekets lokaler och används främst av lokala teatergrupper för barn och unga. 2009 invigdes Ungdomens hus arenan Satelliten. Verksamheten är en mötesplats för ungdomar mellan 16-25 år och erbjuder bland annat en scenlokal för större arrangemang. Undersökningen visar att Sollentuna kommun saknar ett kulturhus med en samlad kulturverksamhet.

Till skillnad från Sollentuna erbjuder Huddinge kommun ett 15-tal olika scener för dans och teater av olika storlekar. Inom de närmaste 5-10 åren förväntas ett kulturhus att byggas. Denna planeras att innehålla scener i olika storlekar. I dagsläget tar kommunens största scen max 400 personer i publik. I Huddinge finns också ett flertal scener i kommunens Folkets hus med kapacitet för ungefär 100 personer i publik.

Umeå stad har scener i kommunal regi i framförallt kulturhuset Väven men också ett flertal scener i Folkets Hus, Aula Nordica, Norrlandsoperan, Sagateatern samt Folkets Hus i stadsdelen Ersboda. Folkets hus har i sin största scen en kapacitet på 1 200 möjliga publikplatser och Väven som invigdes 2014 har en så kallad Black Box med ungefär 400 sittplatser. Kulturverksamheten i kommunen bedrivs främst av Umeå teaterförening och Norrlandsoperan som har en omfattande arrangörsverksamhet.

Ramböll har, inom ramen för detta tilläggsuppdrag, inte kunnat göra en bedömning om huruvida Nackas scener är tillräckliga eller ligger bra till jämfört med de andra kommunerna. Utblicken ovan är illustrativ och behöver vidare fördjupning. En jämförelse bör också utgå från en fastställd lokalsituation i Nacka kommun – något som i dagsläget inte finns att tillgå.

5. EN KARTLÄGGNING AV KULTURVERKSAMHETEN I NACKA KOMMUN

I juni 2015 skickade Ramböll ut enkäter till kulturhus, anordnare och föreningar i Nacka i syfte att samla in information om utbud och efterfrågan av kulturverksamhet i kommunen. Kategorisering av aktörer samt urval av respondenter har gjorts av Nacka kommun. I metodkapitlet går det att läsa om hur information samlats in och bearbetats.

5.1 Kulturhusen och Järlahuset¹¹

Fyra kulturhus och Järlahuset har besvarat enkäten. Svarsfrekvensen var 100 procent. Kartläggningen summeras nedan.

Kulturhusen och Järlahuset erbjuder en gränsöverskridande verksamhet

Boo Folkets Hus, Fisksätra Folkets Hus, Järlahuset, Nacka kulturcentrum samt Älta Kulturknut har besvarat enkäten. De bedriver följande verksamhet: scenkonst, mötesverksamhet, film och foto, media, bild och form, utställningsverksamhet samt föreläsningar/debatter. Vanligast är:

- scenkonst
- mötesverksamhet
- utställningsverksamhet samt
- föreläsningar/debatter

Media samt bild & form är inte lika vanligt. Fyra av kulturhusen bedriver även annan verksamhet än de områden som nämnts ovan. Exempelvis bedriver Boo Folkets Hus socialt arbete och skolundervisning för elever med särskilda behov. Fisksätra Folkets Hus, å andra sidan, har även jobbcoachning. Kulturhusen bedriver alltså en bred verksamhet och erbjuder aktiviteter utöver det som traditionellt uppfattas som kultur. Förutom kulturverksamhet är de mötesplatser och skapar förutsättningar för social hållbarhet.

Alla uppger ett behov av att växa på bred front

Samtliga fem kulturhus uppger att de har behov av att utöka sin verksamhet och anordna fler aktiviteter. Fast att samtliga redan idag erbjuder scenkonst, mötesverksamhet m.m. uppger de ett behov av att utöka sin verksamhet. De flesta vill utöka den verksamhet som faller utanför de traditionella kulturområdena. För Boo Folkets Hus finns ett behov av att utöka verksamhet som gäller socialt arbete. Fisksätra Folkets Hus har behov av träningsverksamhet.

Vanliga hinder är bristande ekonomi och lokaler som inte är anpassade

Samtliga kulturhus uppger också att det finns hinder som stoppar dem från att utöka sin verksamhet. Nästan alla kulturhus lyfter fram bristande ekonomi och lokaler som inte är anpassade. Det finns även exempel som visar brist på tillgänglighet och teknik.

En stor del av lokaluthyrningen sker till konst och kultur – men inte allt

Samtliga kulturhus hyr ut minst hälften av sina lokaler till konst- och kulturverksamhet. Tre av kulturhusen bedömer att 50 – 75 procent av lokaluthyrningen sker till konst- och kulturverksamhet.

¹¹ Järlahuset är en förening och en samlingslokal som tillhandahåller lokaler i Nacka kommun. I arbetet med enkäterna har Järlahuset på uppmaning av Nacka kommun hanterats som ett kulturhus. De har besvarat enkäter som både förening och kulturhus.

Beläggningsgraden är högre under vardagar än helger

Tre kulturhus svarar att beläggningsgraden är 50-75 procent under vardagar, men resterande två kulturhus menar att deras beläggning under vardagar uppgår till 75-100 procent. Under helger är beläggningsgraden betydligt lägre och vissa kulturhus använder bara hälften av sin kapacitet. Det finns en potential att öka aktiviteterna under loven.

Vardagar kl. 20 – 24 är mest attraktiv tid

Samtliga kulturhus har sena kvällar på vardagar som mest attraktiv tid. På helgerna är kl. 16 – 20 mest attraktiv tid. Förmiddagarna på helgerna är den minst attraktiva tiden.

Lokalytorna varierar från 400 – 3800 kvm

Av enkätsvaren framgår att Älta Kulturknut och Järlahuset har en lokalyta på ca 400 kvadratmeter, Boo Folkets Hus och Fisksätra Folkets Hus omfattar 1 000-1 100 kvadratmeter, medan Nacka kulturcentrum uppger lokaler för 3 800 kvadratmeter. Antalet personer som samtidigt kan vistas i kulturhusen varierar stort. NKC uppger 2000 – 5000 personer beroende på hur man räknar, medan exempelvis Järlahuset uppger 130 personer.

WIFI finns men det behövs mer barnytor

I enkätsvaren finns detaljerad information om kulturhusens utbud idag och deras ytterligare behov. Det framgår att alla kulturhusen har följande utbud idag: öppen mötesplats/entréhall, personalyta, café/servering, sophantering, offentliga toaletter, dansgolv, WIFI samt lageryta. Ett fåtal kulturhus har höj- och sänkbar rigg samt hörslinga. Ett kulturhus har inga handikapp-toaletter. Det ytterligare behov som samtliga kulturhus delar är tillgång till barnyta. Fyra kulturhus har ytterligare behov av scenyta, omklädningsrum/loger med vatten/toa/dusch samt rum för skapande verksamhet/verkstad.

Målgruppen är ung, främst 6-12 åringar

Kulturhusens målgrupper är flera, den mest återkommande målgruppen är 6 – 9 år samt 10 – 12 år. Den minst förekommande målgruppen är 21 – 30 år. Pensionärer är en tänkbar målgrupp för kulturell verksamhet men bedöms enligt enkäterna som mindre vanlig. Kulturhusen används främst av privatpersoner. De aktörer som har ytterligare behov av lokalerna i kulturhusen är: företag, föreningar och ideella föreningar. Landstingen använder inte kulturhusens lokaler och bedöms inte ha något behov av det heller.

Fler ytor behövs – främst för repetition och träning

Uthyrningen idag sker framförallt för möten, kurser och publik verksamhet (t.ex. scenkonst, föreläsningar och konserter). Det framtida behovet bedöms som störst för repetition/träning men gäller även möten, kurser och publik verksamhet.

Efterfrågan inom scenkonstområdet kan inte tillgodoses

Fyra av fem kulturhus menar att de inte kan tillgodose efterfrågan inom scenkonstområdet. Nacka kulturcentrum uppger att de behöver tacka nej till arrangörer eftersom lokalerna är fullbelagda. Två andra kulturhus uppger brist på utrymme samt olämplig lokal.

Det går bra att ta sig till och från kulturhusen

Tillgängligheten bedöms överlag som god. Alla utom ett kulturhus är tillgängliga för funktionsnedsatta. Bilparkering, cykelstråk och kollektivtrafik finns i närheten av samtliga kulturhus.

Helhetsbild för kulturhusen

Helhetsbilden för kulturhusen i Nacka kommun är att det finns ett utbud av all traditionell kulturverksamhet men att de även rymmer mycket mer, exempelvis social verksamhet. Kulturhusen fungerar därmed som mötesplatser. Kulturhusen vill växa inom alla områden, framförallt för en

ung publik, barn. Unga vuxna är inte en prioriterad grupp. Det som hindrar dem är bristande ekonomi och ej anpassade lokaler. Kapaciteten upplevs som ansträngt – men under en begränsad tid på vardagar. Kulturhusen har samtidigt en utnyttjad kapacitet på helgerna, då allmänheten är ledig. Det går bra att ta sig till och från kulturhusen – både på egen hand och med kollektivtrafik.

5.2 Anordnare av musik- och kulturkurser

Tretton av sjutton tillfrågade anordnare av musik- och kulturkurser i Nacka har besvarat enkäten. Det innebär att svarsfrekvensen är 76 procent. Kartläggningen summeras nedan.

Flest anordnare i en del av Västra Sicklaön¹² och Saltsjöbaden

Sex av anordnarna bedriver sin verksamhet i en del av Västra Sicklaön och sex stycken i Saltsjöbaden. Endast två anordnare uppger att de bedriver sin verksamhet i Fisksätra respektive Boo Sydväst.

Mer än hälften har behov av att utöka sin verksamhet till fler områden i kommunen

Majoriteten av anordnarna, 62 procent av de svarande, bedömer att de har behov av att utöka sin verksamhet till fler områden i Nacka kommun. Behovet av att utöka är som störst i Fisksätra samt Västra Sicklaön¹³ – det vill säga en kommundel där många redan finns respektive få finns.

Musik dominerar tydligt

Den kultur som anordnarna bedriver idag kategoriseras i enkäten som dans, musik, cirkus, teater, bild och form, foto och film, media, slöjd samt annat. Den tydligt dominerande kulturformen i Nacka kommun är enligt enkätsvaren musik. Elva av de tretton anordnarna svarar att de bedriver musikverksamhet. Ingen av de tillfrågade bedriver slöjd eller media. Exempel på annan verksamhet är enligt anordnarna tjejevksamhet och öppen förskola.

Behov finns för att utöka sin verksamhet

69 procent av de svarande har ett behov av att utöka sin verksamhet och anordna fler aktiviteter. Behovet är som störst för musik, teater och dans – dvs. den verksamhet som redan bedrivs idag.

Brist på lokaler/fullbokat hindrar flest från att utöka sin verksamhet

De anordnare som svarat att de har behov av att utöka sin verksamhet och anordna fler aktiviteter har tillfrågats om det finns något som hindrar dem från att utöka sin verksamhet. Bland dessa nio anordnare uppger fem att det är på grund av brist på lokaler/att det är fullbokat. Fyra av dessa nio uppger att lokalerna inte är tillräckligt anpassades till deras verksamhet. Lika många, fyra stycken, uppger att det finns andra faktorer som hindrar dem. Hinder som uppges är exempelvis svårigheter att komma in i skolorna och svårigheter att samarbeta.

Undervisningsrum för musik är vanligast typ av lokal

I enkäten till anordnarna finns en del frågor om lokaler. Tydligt är att flera olika typer av verksamhetslokaler används: dansstudio, verkstäder för bild och form, verkstäder för film och foto, scener, dramasalar, utställningsytor, cirkushall, inspelningsstudio, replokal för musik, undervisning för musik samt andra lokaler. Åtta av de tretton anordnarna uppger att de använder flera verksamhetslokaler. Undervisningsrum för musik är den verksamhetslokal som flest anordnare använder idag. Verkstad för bild och form, film och foto samt cirkushall används endast av en anordnare var – av de tillfrågade. En betydande del anordnare uppger att de använder andra lokaler – det handlar då uteslutande om skolornas lokaler. I enkäten uppger anordnarna också storleken på deras lokaler. Spridningen är stor och låter sig inte lätt sammanfattas. En variation finns mellan 8 -500 kvm.

¹² Här menas Alphyddan, Talliden, Finntorp, Ekudden, Sickla Tallbacken, Nysätra och Hästhagen.

¹³ Här menas Alphyddan, Talliden, Finntorp, Ekudden, Sickla Tallbacken, Nysätra och Hästhagen.

Knappt hälften uppger behov av fler typer av verksamhetslokaler

Av de tillfrågade anordnarna svarar knappt hälften att de har behov av fler typer av verksamhetslokaler framöver. Av enkätsvaren framgår att undervisningsrum för musik är den lokal som flest anordnare uppger att de behöver framöver. De övriga behov som finns av andra verksamhetslokaler är exempelvis hall med hoppgröp samt kontorsplats.

Undervisningsrum behövs för musik

De verksamhetslokaler som främst behövs är undervisningsrum för musik. Därtill behövs scener, inspelningsstudios och replokal för musik.

Anordnare finns främst i skolor

Anordnarna använder flera typer av lokaler. Församlingshem och Nacka aula användas bara av en anordnare var. 62 procent har behov av att bedriva sin verksamhet i andra typer av lokaler som är bättre anpassade och finns nära skolor eller fritidsgårdar.

Anordnare använder vanligtvis små eller stora ytor

Anordnare bedömer att det finns ett behov av små eller stora ytor. Det finns ingen brist på ytor i storleken 31 – 50 kvm. De förslag som kommit in på lokaler som kan användas är exempelvis klassrum och tomma lokaler på kommunens skolor.

Flera olika skäl till varför andra lokaler inte används

När anordnarna ombeds ge förslag på andra lokaler som kan användas och tillfrågas varför de inte används uppger majoriteten övrigt, det vill säga andra anledningar än de valbara alternativen "ej anpassade lokaler", "för dyra" och "dåliga kommunikationer". Beskrivningen av övrigt har med kommunens villkor för uthyrning att göra och gäller kostnader och avtal.

Anordnarenkäten ger också information om hur många elevplatser samt elever som finns inom de olika verksamhetsområdena. Uppgifterna är följande:

Tabell 2 Elevplatser och unika deltagare¹⁴

Område	Elevplatser	Elever (unika deltagare)
Dans	2445	1847
Musik	4011	3250
Cirkus	289	282
Teater	206	153
Bild & Form	82	68
Foto & Film	48	16
Media	0	0
Slöjd	0	0
Annat	352	83

Källa: Rambölls enkät utskickad på uppdrag av Nacka kommun

Information finns också om elever per lektion/undervisningstillfälle.

¹⁴ Siffrorna ska hanteras med försiktighet. I enkäterna är det nämligen inte tydligt om respondenterna uppskattat antalet per termin eller år.

Tabell 3 Elever per lektion/undervisningstillfälle

Område	Elever per lektion/undervisningstillfälle
Dans	<i>Går ej att dra slutsats</i>
Musik	1
Cirkus	<i>Går ej att dra slutsats</i>
Teater	5-8
Bild & Form	5-10
Foto & Film	5-10
Media	<i>Ingen uppgift</i>
Slöjd	<i>Ingen uppgift</i>

Källa: Rambölls enkät utskickad på uppdrag av Nacka kommun

I enkäten efterfrågas också information om elevernas huvudsakliga åldersgrupp. Svaren visas nedan.

Tabell 4 Åldersgrupper

Område	Huvudsaklig åldersgrupp
Dans	7-12
Musik	7-12
Cirkus	7-12
Teater	7-12
Bild & Form	7-12 alt. 13-19
Foto & Film	7-12
Media	<i>Ingen uppgift</i>
Slöjd	<i>Ingen uppgift</i>

Källa: Rambölls enkät utskickad på uppdrag av Nacka kommun

Av enkätsvaren framgår också att anordnarna i genomsnitt har en till två undervisningsgrupper per timme i samma lokal oavsett verksamhetsområde. Följande tabell visar vanlig tid för en lektion/undervisningstillfälle.

Tabell 5 Genomsnittlig tid

Område	Tid lektion/undervisningstillfälle
Dans	60
Musik	20
Cirkus	Svärbedömt
Teater	60
Bild & Form	45 – 90 min
Foto & Film	45
Media	<i>Ingen uppgift</i>
Slöjd	<i>Ingen uppgift</i>

Källa: Rambölls enkät utskickad på uppdrag av Nacka kommun

Lokalerna är inte tillgängliga för alla

En annan del av enkäterna handlar om användarvänlighet. Merparten av de svarande anordnarna menar att deras nuvarande lokaler är tillgängliga för funktionsnedsatta. Det innebär att det ändå finns lokaler som inte är tillgängliga för alla.

Attraktiva tider är vardagar eftermiddag/kväll

Den attraktiva tiden är vardagar kl. 16 – 20. Den attraktiva tiden på helgerna är kl. 12 – 16. Detta är också tider som passar anordnarna och tider som de vill ha för sina aktiviteter.

Helhetsbild för anordnare

Anordnare av kulturverksamhet är verksamma i hela Nacka kommun men framförallt en viss del av Västra Sicklaön och Saltsjöbaden. Det finns här möjlighet att fundera över kulturutbudet kopplat till socioekonomisk status. Anordnarna erbjuder olika typer av verksamhet – men den dominerande verksamheten är tydligt musik. Undervisningsrum för musik är också den typ av lokal som behövas som mest framöver. Mycket verksamhet bedrivs redan i skolor. Men skolorna

behöver också användas ytterligare. Församlingshem och Nacka aula används endast i liten utsträckning. De ytor som behövs är små runt 30 kvm eller större över 100 kvm. Den attraktiva tiden är vardagar kl. 16 – 20.

5.3 Kulturföreningar

18 av 41 föreningar har besvarat enkäten. Det innebär en svarsfrekvens på 44 procent. Kartläggningen summeras nedan.

Flest föreningar i Saltsjöbaden

Av de föreningar som svarat bedriver hälften av dem sin verksamhet i Saltsjöbaden. Detta kan jämföras med Östra Sicklaön, Boo öst samt Boo sydväst där ett fåtal av de svarande har sin verksamhet idag. Endast 22 procent har behov av att utöka sin verksamhet till fler områden i Nacka kommun. Behovet av att utöka är relativt jämnt fördelat i kommunen.

Verksamheten är bred och täcker in annat än traditionell kulturverksamhet

Föreningarnas verksamhet är varierad och täcker dans, musik, cirkus, teater, bild & form, foto & film, media, slöjd, författare/föredrag. Precis som i enkäten till anordnare är det få som sysslar med media. Ingen av föreningarna uppger att de bedriver cirkusverksamhet. Den verksamhet som betecknas som övrig gäller exempelvis samhällsutveckling, vandringar och hembygdsverksamhet.

Lite mer än hälften har behov av att utöka sin verksamhet

Lite mer än hälften av föreningarna vill utöka sin verksamhet och anordna fler aktiviteter.

Föreningarna vill utöka annan verksamhet och musik

Föreningarna uppger främst att de vill utöka annan verksamhet, vilket är en mängd olika aktiviteter, exempelvis utbildning, cross-over-verksamhet, studiecirkel, LAN, DJ workshop m.m.

Bristande ekonomi hindrar föreningar från att växa

Bristande ekonomi är det hinder som hindrar flest föreningar från att arrangera fler aktiviteter. Därefter är det brist på lokaler.

Den högst representerade målgruppen är 45-64 år

Föreningslivet, representerat av de som besvarat enkäten, har 45 – 64 år som främsta målgrupp. Även 65 + är en stark åldersgrupp. Ingen förening har 20 – 25-åringar som målgrupp.

Lokalernas utrymme varierar från 20 kvm – 2000 kvm

I enkäterna framgår föreningarnas utrymme av lokaler idag och deras ytterligare behov. Utrymmet idag varierar från 20 kvm till 2000 kvm.

Inte vanligt att föreningar hyr ut sina lokaler

Endast 22 procent av de svarande uppger att de hyr ut sina lokaler till andra aktörer. Men de som gör det har möjlighet att öka sin lokaluthyrning.

Lokalerna är inte tillräckligt anpassade – tekniken behöver förbättras

Drygt hälften av den 18 föreningarna som besvarat enkäten uppger att deras nuvarande lokaler är anpassade så att de kan bedriva sin verksamhet. Det som framförallt behöver förbättras är tekniken. Även andra saker påtalas, exempelvis kontorslokaler, fler adresser och rum där man inte blir störd.

Bara hälften av de lokaler som föreningarna använder är tillgängliga för funktionsnedsatta

Lokalerna är inte tillräckligt anpassade till funktionsnedsatta. Det som saknas är exempelvis hiss och rullstolsramp.

Kommunikationsmöjligheterna är goda

Föreningarna har bra tillgång till privata och offentliga kommunikationsmöjligheter. Framförallt finns det god tillgång till bilparkering.

Den attraktiva tiden är vardagar kl. 16 – 20

Precis som för anordnarna är den attraktiva tiden för föreningarna vardagar kl. 16 – 20 samt kl. 12 – 16 på helger. Detta är också tider som passar föreningarna.

Helhetsbild för föreningar

De föreningar som besvarat enkäten är främst aktiva i Saltsjöbaden. Den typ av verksamhet som dominerar är författare/fördrag samt annat som inte lätt låter sig kategoriseras. Det är också dessa verksamheter tillsammans med musik som främst behövas utökas enligt föreningarna. Bristande ekonomi är ett hinder. Den mest attraktiva tiden är samma som för anordnare. Vad gäller medlemsrepresentation vänder sig föreningarna till en äldre målgrupp, 45 år och äldre.

6. HÅLLBAR UTVECKLING

6.1 Jämställdhet, genus och integration

Det finns många skäl till att integrera ett jämställdhetsperspektiv i kommunal kulturverksamhet. I den statliga utredningen *Kön, makt och statistisk* (SOU 2007:108) fastslås att kultur är en viktig arena för kvinnor och män att utöva sina demokratiska rättigheter. Både i utövandet av kultur och vid konsumerande av kultur kan människor komma i kontakt i situationer som hämmar möjligheterna till att kultur sker på lika villkor för män och kvinnor. I de nationella kulturpolitiska målen från 2009 anges att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att detta ska ske på lika villkor. Dessa övergripande mål ska vara vägledande för kommuner och landsting¹⁵.

Nacka kommun ska verka för att dess verksamheter kan användas av alla människor i lika hög utsträckning och att alla människor har samma förutsättningar för att kunna ta del av verksamheterna. Enligt kommunens kulturpolitiska program ska kommunen bland annat fokusera på: "Kulturförmedling för att höja kunskapen, nå nya målgrupper och öka tillgängligheten till kultur."¹⁶ Även om fokusområdet inte explicit uttrycker mål om ökad jämställdhet mellan kvinnor och män bör aktiviteter inom detta inbegripas i fokusområdet och arbetet med att integrera jämställdhetsperspektivet i verksamheten bör utgå från det.

Rambölls genomgång visar att det finns få studier som analyserat kommunal kulturverksamhet ur ett genusperspektiv. Däremot finns ett antal studier och undersökningar på nationell nivå som genomgående visar en tydlig obalans i hur kultur allmänt konsumeras och utövas. Vidare finns studier som visar att offentliga medel inom kommunal kulturverksamhet fördelas ojämnt mellan kvinnor och män, flickor och pojkar¹⁷. Skillnaderna är större när det handlar om idrotts- och fritidsverksamhet¹⁸, men skillnader finns även inom kulturverksamhet även om de inte är lika stora. Uppgifter som visar könsuppdelad fördelning av kommunalt stöd till olika former av kulturverksamheter saknas för Nacka kommun. Trots att fördelningen visar lägre variation än inom idrottsverksamheter, finns det anledning att ta i beaktande hur snedfördelningen dels påverkar kulturutövning bland medborgarna och i förlängningen även hur lokalförsörjning och lokalkapacitet utformas utifrån användning och resursfördelning. Kommunen fyller därför en viktig roll i att verka för ett mer jämställt kulturliv och har också möjlighet och mandat att påverka jämställdhetsutvecklingen.

En kommun kan genom sin styrning främja jämställdhet på olika sätt, främst genom fördelning av resurser men också genom att driva ett aktivt arbete med att se över verksamheten i försök att bryta normer som baseras på traditionella och stereotypa könsmonster. Arbetet bör därför ta sikte på att i första hand analysera och identifiera brister inom kulturverksamhet och därefter utforma och utveckla aktiviteter för att öka jämställdheten. En vanlig utmaning när det handlar om att integrera till exempel jämställdhetsperspektiv i verksamheter eller insatser som inte har ett direkt fokus på dessa frågor innebär ofta att fokus läggs på enskilda aktiviteter, till exempel att sträva efter jämn könsfördelning i de olika verksamheterna. En ofta välvillig ambition att lyfta in jämställdhetsperspektivet i en verksamhet vars kärnverksamhet inte direkt berör jämställdhet leder i många fall till att jämn könsfördelning blir det verktyg som används. En jämn könsfördelning är naturligtvis en god bit på väg, men samtidigt finns risken att de underliggande och strukturella hinder som leder till att könsfördelningen blir snedvriden förbises. Det krävs således en

¹⁵ Proposition 2009/10:3, *Tid för kultur*

¹⁶ Nacka kommun, Kulturpolitisk programförklaring, http://www.nacka.se/web/politik_organisation/sa_styrs_nacka/sa_styrs/regelverk/Documents/policy_program/kulturpolitisk_programforklaring.pdf

¹⁷ SOU 2006:42, *Plats på scen*, Betänkande av Kommittén för jämställdhet inom scenkonstområdet

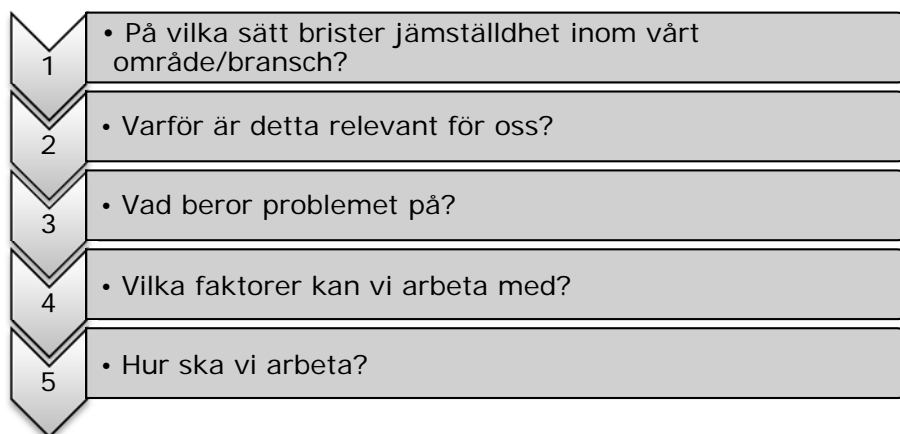
¹⁸ SKL, *Idrottsstöd till flickor och pojkar – Jämställdhet som smart ekonomi i Göteborg*, 2013.

<http://www.jamstall.nu/wp-content/uploads/2015/01/skl-idrottsst%C3%B6d-till-flickor-och-pojkar-smart-ekonomi-g%C3%B6teborg.pdf>, Rapporten visade att pojkar erhåller 64 procent av stadens aktivitetsbidrag jämfört med flickor som erhåller 36 procent av stödet.

fördjupad analys kring vad som konstituerar ojämställdheten. Det krävs också att aktörer inom området (kommunalt finansierad kulturverksamhet och de som berörs av det) ställer sig frågan varför det är angeläget att överkomma strukturella hinder, dvs. på vilket sätt tjäna såväl kommunen som medborgaren själv på att kulturverksamheten är jämställd. Genom att lyfta frågan till en övergripande problembild kan även aktiviteterna för att i slutändan lyckas med ett jämställt kulturliv blir mer stringenta. Exempel finns bland annat från Botkyrka kommun som 2010 genomförde en så kallad Gender Budget-analys av Kultur- och fritidsnämnden. Analysen gjorde en kartläggning över hur kulturkonsumtion och kulturutövning inom kommunen fördelades mellan kvinnor och män, flickor och pojkar, men också hur innehållet i den kultur som erbjuds bygger på traditionella könsmonster eller föreställningar. Exempelvis undersöktes vilken konst som köpts in till kommunens konsthall. Analysen visade att det fanns en relativt jämn könsfördelning bland den konst som fanns, men att kommunen i nästa steg behövde analysera hur konsten presenterades och om det fanns skillnader i pris för konsten¹⁹. Ett annat exempel som framkommit i den enkät som skickats till kulturföreningar i Nacka kommun visar att några verksamheter inom dans efterfrågar duschmöjligheter i sina lokaler, något som inte finns i dagsläget²⁰. En djupare analys av lokalförsörjningen och vad som erbjuds skulle kunna synliggöra eventuella skillnader i vad som tillhandahålls.

För att påbörja arbetet kring ett mer jämställt kulturliv i kommunen bör således en process för detta ta vid. Ramböll har utvecklat ett verktyg som en sådan process skulle kunna ta utgångspunkt i. Figur 1 nedan visar vilka frågeställningar som skulle vara relevanta att utgå från och i vilken ordning dessa bör ställas. Som tidigare nämndes är utmaningen ofta att en organisation utformar sitt arbete utifrån sista frågan, dvs. vilka aktiviteter som ska genomföras och inte vilka brister som finns eller varför det är viktigt att överkomma dessa brister.

Tabell 6 Analys av jämställdhetsperspektiv

Ett förenklat exempel på hur en sådan analys skulle se ut enligt följande:

1. Kvinnor tar inte del av den kulturverksamhet som Nacka kommun idag driver eller den kulturverksamhet som drivs av andra aktörer inom kommunen
2. Ett jämställt kulturliv bidrar till ökad kvalitet och mångfald då fler erfarenheter och berättelser presenteras.²¹
3. Kommunens kulturverksamhet hindrar kvinnor från att delta eftersom infrastruktur, fördelning av resurser (stipendier etc.), marknadsföring inte riktas mot kvinnor i samma grad

¹⁹ Botkyrka kommun, Kultur och fritid i Botkyrka – en gender budget analys, 2010. <http://www.jamtall.nu/wp-content/uploads/2014/02/Kultur-och-fritid-i-Botkyrka.pdf>

²⁰ Ramböll, Bilaga 3 sammanställning av enkätsvar, Föreningar

²¹ Kulturrådet, Strategi för Kulturrådets jämställdhetsarbete 2010-2013, 2010. http://www.kulturradet.se/Documents/Verksamhet/Kulturell%20m%C3%A5nfall/kulturradets_jamstalldhetsstrategi.pdf. Formuleringen ingår som en av Kulturrådets utgångspunkter i strategin för myndighetens jämställdhetsarbete men en liknande vision skulle även kunna vara tillämplig för Nacka kommun.

4. Fördjupade analyser, fördelning av medel, riktade insatser
5. Ex. normkritisk utbildning av handläggare på kultur- och fritidsenheten, handlingsplan med konkreta mål.

Det kan vara värt att nämna att analysen ovan med fördel kan genomföras i form av en mer omfattande genusanalys av kulturnämndens verksamhet. Svaren på frågorna blir därmed också troligtvis mer utförliga. Med utgångspunkt i analysen kan kommunen i ett nästa steg utforma en handlingsplan som tydligt lyfter in även de strukturer som konstituerar ojämställdheten.

Slutligen vill Ramböll också lyfta fram att en fortsatt analys av hur kulturverksamheten i Nacka kommun kan utvecklas med avseende på jämställdhet och mångfald även bör inbegripa ett intersektionellt perspektiv. Intersektionalitet är inom genusvetenskapen en väl etablerad teori som fokuserar på hur fler än en maktstruktur påverkar och konstruerar ojämlika förhållanden. Maktrelationer skapas således inte enbart utifrån dikotomier som kvinna respektive man, utan uppstår i ett komplext nät av flera olika sociala kategorier, framförallt kön, klass och etnicitet.²² Dessa maktrelationer kommer till uttryck i olika samhälleliga sammanhang. Att analysera hur dessa påverkar en verksamhet ger därmed en ännu mer fördjupad analys. Tidigare studier som utgått från ett intersektionellt perspektiv visade exempelvis att utlandsfödda flickor var dem som i lägst utsträckning deltog i fritids- och kulturaktiviteter.

För kultur- och fritidsenheten i Nacka kommun är kultur även centralt för möjligheterna att skapa integration, hälsa, engagemang, delaktighet och ökad trygghet. I Nacka ska alla få utrymme att växa, menar kommunen.

6.2 Tillgänglighet och närhetsprincip

Tillgänglighet är en viktig utgångspunkt för kultur- och fritidsverksamhet och är enligt enhetens tolkning en viktig del i visionen "Nära och nyskapande". Det innebär bland annat att det ska vara lätt att hitta till utbudet, att alla ska känna sig välkomna oavsett kön, utbildning, funktionsnedsättning, ålder eller kulturell bakgrund. Lokaler och anläggningar ska vara centralt placerade utifrån respektive målgrupp för aktuell verksamhet.

Kultur- och fritidsenheten gör nedan definition av vad som är närhetsprincip gällande barn och ungdomsverksamhet:

- Barn upp till 11 år, max 2 km från bostaden, i anslutning till skola eller närområde/bostaden, för att undvika föräldrars resande med barnen.
- Barn 12 – 14 år, max 20 min med kollektivtrafik, utan byten.
- Ungdomar från 15 år, möjligt att resa längre, dock inte längre än 45 min resväg.
- Om det gäller smala fritidsintressen är man mer benägen att resa till centrala anläggningar som erbjuder aktuell aktivitet.

Musikskoleanordnare uppger att föräldrar helst ser att barn från 7 – 12 år erbjuds musikundervisning på, eller i direkt anslutning till, den grundskola där barnet går. Socioekonomiskt svaga grupper har sämre förutsättningar att resa och delta i aktiviteter i andra kommuner. Ett busskort kan exempelvis vara en självklarhet för vissa, men inte för alla.

²² de los Reyes, Paulina, Molina, Irene & Mulinari, Diana (2002). Introduktion – Maktens (o)lika förklådnader. I de los Reyes, Paulina, Molina, Irene, Mulinari, Diana (red.) Maktens (o)lika förklådnader. Kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige: en festskrift till Wuokko Knocke, Stockholm: Bokförlaget Atlas

7. UTVECKLINGSSTRATEGISKA ÖVERVÄGANDEN

7.1 Kapacitetsbehov på Nacka bibliotek

Idag finns det sex bibliotek i Nacka; Dieselverkstaden, Fisksätra, Forum, Orminge, Saltsjöbaden och Älta. Ytterligare ett bibliotek är planerat på Kvarnholmen och ska även *fungera som skolbibliotek* och beräknas få cirka 450 kvm och vara klart cirka 2018. Biblioteket i Nacka har en viktig funktion som fri, neutral mötesplats där medborgarna kostnadsfritt kan låna media och ta del av ett brett informations- och kulturutbud på egna villkor. I kommunens strategi för folkbibliotek i Nacka anges bland annat att, "Folkbibliotekens verksamhet ska kännetecknas av allsidighet, öppenhet, hög kvalitet och kreativitet i takt med samtiden. Biblioteken ska vara centralt placerade i Nackas kommundelar" och visionen är "Öppna bibliotek – för lust och mening".

Svensk biblioteksörening har undersökt vad som gör ett bibliotek framgångsrikt och vilka faktorer som påverkar efterfrågan på bibliotekstjänster. Den viktigaste faktorn är bibliotekets placering i närsamhället. Biblioteket ska ligga centralt där människor spontant rör sig, nära eller i ett kommersiellt centrum, erbjuda attraktiva tjänster och ha generösa öppettider.

Biblioteken är en av de få platser i samhället där man kan vistas utan att det kostar något. Det är en miljö som är viktig att behålla och vidareutveckla för att verka för en miljö som ska vara gränsoverskridande och inkluderande. Många söker sig till biblioteken för att få hjälp med olika tjänster och detta är mycket uppskattat av medborgarna. I takt med att kommunen får många nyanlända kommer denna service med största sannolikhet att öka.

För första gången mätte Kungliga biblioteket i år hur många kvadratmeter som är öppna för allmänheten på biblioteken runt om i landet. Antal invånare per publik kvadratmeter på folkbiblioteken i olika län:

2014 års siffror

Invånare per kvadratmeter bibliotek

Stockholms län	31 invånare
Skåne	23 invånare
Västra Götaland	22 invånare
Nacka bibliotek	31 invånare

Besök per invånare och år

Stockholms län	6,7 besök
Nacka bibliotek	15,6 besök

Det höga besökarantalet per invånare betyder att Nackas bibliotek är alla strategiskt placerade där människor rör sig och därmed betydligt bättre utnyttjade av medborgare vilket är positivt och den är en viktig att bibehålla för framtida planering.

De sex biblioteken i Nacka kännetecknas enligt kultur- och fritidsenheten av:

- Många besökare.
År 2014 hade biblioteken 1505 566 besökare och antal biblioteksbesök per invånare i Nacka var 15,6/år. Besöken förväntas öka med befolkningsökningen.
- Central placering i kommersiella centrum.
Biblioteken har lokalytor mellan 330 kvm, (Älta), till 1178 kvm,(Forum). Biblioteken har i genomsnitt 405 antal besökare per kvadratmeter och år.

Bibliotekens står enligt kommunen inför en stor utmaning när Nacka bygger stad. Fler kommuninvånare innebär fler besökare till biblioteken och därmed högre krav på service och tjänster.

Större stadsutvecklingsprojekt pågår som berör fyra av biblioteken, centrala Nacka som rör Forum samt för centrumanläggningarna i Orminge, Saltsjöbaden och Älta. För Orminge finns planer att skapa ett kulturstråk som knyter ihop olika kulturverksamheter.

Enligt enheten är det viktigt att se till att säkra framtida behov av ytor samt att bevaka så att biblioteken får rätt placering med bra flöden i närheten av andra kommersiella ytor, allmän service och kommunikationer. Flytt till nya lokaler kan betyda högre hyror och därmed måste en konstruktiv dialog föras mellan kommunen och fastighetsägarna för att skapa effektiva ytor som säkerställer bra placering och samtidigt en relevant hyresnivå.

För att dra nytta av att fyra kommundelar ska bygga om centrumanläggningar där biblioteken berörs så är det önskvärt att låta en arkitekt att skapa en plan för framtidens bibliotek med hänsyn till digitala satsningar att utveckla biblioteken till mötesplatser och skapa flexibla lokaler för att möta framtida behov och generösa öppettider.

För Dieselverkstaden pågår ett större projekt för att tillskapa mer yta inom ramen för alla befintliga lokaler. Cedervalls arkitekter har gjort en genomlysande studie på alla aktörers behov och prioriteringar av dessa. Analyser visar att man tack vare ombyggnationer i befintliga lokaler kan lösa bibliotekets behov av lokaler. På kort sikt måste det göras en omfördelning av ytorna i Forum för att komma tillrätta med akut brist på möteslokaler och tysta rum. Även Orminge har starka önskemål om tysta rum. På lång sikt måste ytorna optimeras och utökas beroende på befolkningsökningen och därmed högre utnyttjande av bibliotekslokalerna.

Idag kännetecknas biblioteken av relativ små ytor för barnverksamhet jämfört med vuxenverksamhet. Det framgår tydligt efter samtal med bibliotekscheferna att barn- och ungdomsverksamheten har för liten plats och att ytorna måste öka. Gruppbesöken har under tid ökat och alla kan inte utnyttja biblioteket fullt ut. Mer utrymme behövs också för studieplatser och studiegrupp- rum.

Barn- och unga samt vuxenstuderande pekas ut i biblioteksstrategin som prioriterade grupper. Biblioteken kännetecknas av en mängd olika verksamheter och många aktörer vill komma in och erbjuda ett större utbud. Alla bibliotek har idag inte möjlighet att uppfylla de krav som låntagare och andra verksamheter ställer. Det gäller bl.a. advokatjour, läxhjälp, studie- och yrkesvägledning, volontärverksamhet. Det som enligt enheten behövs är studieplatser, tysta zoner, grupp- rum, enskilda studieplatser, större barn- och ungdomsavdelning, föredrag, utställningar, rum för andra aktörer som vill arrangera kursverksamhet av olika slag. För att kunna säkerställa en grundnivå för biblioteksservice anser enheten att ett bibliotek måste ha en lokalyta av minst 450 kvm.

7.2 Skolan som framtida centrum för olika aktiviteter efter skoltid

Den enkät som ingår i kapacitetsutredningen visar att anordnare av musik- och kulturskolor påtalar att det finns en stor brist på lokaler av olika slag. Skolorna är den plats anordnare och föreningar främst vill bedriva sina kurser och här bedömer de situation som mest akut. Idag kan många av anordnaren inte få tillgång till lokaler som de efterfrågar.

De aktiviteter som musik- och kulturanordnarna bidrar med ger ökad attraktion till skolorna då föräldrar gärna ser att barnen direkt efter skolan slut kan delta i olika aktiviteter och utnyttja närhetsprincipen. Detta gäller barnen 7 – 12 år. Att säkerställa tillräckligt antal och rätt typ av lokaler finns tillgängliga ligger därmed också i skolornas intresse. Som exempel kan nämnas att musikundervisningen i Nacka kommun sedan lång tid tillbaka enligt enheten är välkänd, det profilvärde som finns måste bibehållas och utvecklas. Detta genom att bygga replokaler och inspelningsstudior bredvid varandra. Utbudet av kulturkurser växer och har samma potential att öka attraktionen för att intressera nya familjer att bosätta sig i Nacka kommun.

Kultur är en tillväxtbransch i dagens samhälle. Det gäller att aktörer samverkar för att barn och ungdomar, som är prioriterade grupperna, ska få möjligheter att växa, verka och utvecklas, allt i enlighet med Nacka kommuns kulturstrategi.

Det är av största vikt att tidigt i planerna vid nybyggnation liksom vid ombyggnation ta hänsyn till de aspekter som gör det möjligt att nyttja skolans lokaler över hela dygnet. Lämpliga lokaler som ska kunna ställas till förfogande för kursverksamhet efter skoltiden ska tidigt identifieras och anpassas så att flera olika utövare kan nyttja lokalerna såväl olika kulturanordnare som olika föreningar.

Enligt enheten gäller det att bygga så att lokaler kan nås efter skoltid på ett rationellt sätt utan att störa skolverksamheten. Möjlighet till förvaring av material är också en viktig fråga som kommer upp i de enkäter som gjorts. Dessa aspekter måste komma in i planerna vid såväl nybyggnation som ombyggnationer för att se potentiella möjligheter att nyttja lokalerna under hela dygnet.

Vidare bör det enligt kultur- och fritidsenheten utredas hur identifierade lokalerna ska läggas in i ett lokalförsörjningsprogram som ska skapa en konkurrensneutral bokning som sköts av kommunen. På detta sätt kommer administrationen på respektive skola avlastas denna hantering.

Vidare vill enheten poängtera att åldersgruppen yngre barn 7 – 12 år är speciell. Anledningen är att det är en primär grupp för samlokalisering med grundskoleverksamheten. Om man är äldre är bedömningen att det går att åka en viss sträcka med buss eller tåg på egen hand till sina fritidsaktiviteter. Men för de yngre barnen behöver planeringen alltså ta hänsyn till närhetsprincipen.²³

²³ Nacka kommun, Tjänsteskrivelse 2014/132-040, *Utveckling och kapacitetshöjning av lokaler och anläggningar för konst och kultur fram till år 2030*

8. REFERENSER²⁴

Litteratur

Botkyrka kommun, Kultur och fritid i Botkyrka – en gender budget analys, 2010. <http://www.jamstall.nu/wp-content/uploads/2014/02/Kultur-och-fritid-i-Botkyrka.pdf> (Hämtad 2015-08-29).

de los Reyes, Paulina, Molina, Irene, Mulinari, Diana (red.) Maktens (o)lika förklädnader. Kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige: en festskrift till Wuokko Knocke, Stockholm: Bokförlaget Atlas

Florida (2006), *Den kreativa klassens framväxt*. Daidalos.

Fokus (2012), *Jakten på en kreativ klass*, (Hämtad 2015-09-04), <http://www.fokus.se/2012/05/jakten-pa-en-kreativ-klass/>

Handlingsplan: Kreativa Stockholm. Förslag till handlingsplan för kulturella och kreativa näringar i Stockholmsregionen (2012), <http://www.botkyrka.se/SiteCollectionDocuments/Kommun%20och%20politik/Handlingsplan%20Kreativa%20Stockholm.pdf> (Hämtad 2015-09-03).

Kungliga bibliotek, *Nyckeltal 1.0*, Hämtad (2015-09-03) <http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2013/10/SkriftNyckeltal.pdf>

Kulturdriven tillväxt och samhällsplanering (2015), http://kultur.sll.se/sites/kultur/files/kulturdriven_tillvaxt_och_samhallsplanering.pdf (Hämtad 2015-09-03)

Kulturrådet, Strategi för Kulturrådets jämställdhetsarbete 2010-2013, 2010. http://www.kulturradet.se/Documents/Verksamhet/Kulturell%20m%C3%A5nfald/kulturradets_jamstalldhetsstrategi.pdf. Formuleringen ingår som en av Kulturrådets utgångspunkter i strategin för myndighetens jämställdhetsarbete men en liknande vision skulle även kunna vara tillämplig för Nacka kommun.

Myndigheten för kulturanalys (2012), *Att utveckla indikatorer för utvärdering av kulturpolitik*. Rapport 2012:2

Nacka kommun, kultur- och fritidsenheten, Tjänsteskrivelse 2014/132-040, 2014-09-05

Nacka kommun, enhetsdokument, Kulturverksamhetens behov av anläggningar och lokaler på Västra Sicklaön, 2015-01-27

Nacka kommun, Kulturpolitisk programförklaring, http://www.nacka.se/web/politik_organisation/sa_styrs_nacka/sa_styrs/regelverk/Documents/policy_program/kulturpolitisk_programforklaring.pdf

Proposition 2009/10:3, *Tid för kultur*

Ramböll, sammanställning av enkätsvar

Riksantikvarieämbetet (2012), *Omvärldsanalys - Trender i tiden 2010-2015*, <http://www.raa.se/app/uploads/2012/08/Trender-i-tiden-2012-2015-9789172096011.pdf> (Hämtad 2015-08-30).

²⁴ Referenslistan innehåller inte det underlag som Ramböll använt för att arbeta med olika beräkningsmodeller. Anledningen är att resultatet av beräkningsmodellerna inte framställs i denna rapport. Materialet har istället gått till kultur- och fritidsenheten direkt som arbetsdokument.

SKL (2012), Under konstruktion – kultursamverkansmodellen 2010-2012

SOU 2006:42, *Plats på scen*, Betänkande av Kommittén för jämställdhet inom scenkonstområdet

SKL, Idrottsstöd till flickor och pojkar – Jämställdhet som smart ekonomi i Göteborg, 2013.
<http://www.jamstall.nu/wp-content/uploads/2015/01/skl-idrottsst%C3%B6d-till-flickor-och-pojkar-smart-ekonomi-g%C3%B6teborg.pdf>

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen (2015), <http://www.trf.sll.se/rufs2010/antagna-planen/Vision-mal-och-strategier/vision/>

Trendswatch (2014), Center for the Future of Museums, <http://www.aam-us.org/resources/center-for-the-future-of-museums/projects-and-reports/trendswatch> (Hämtad (2015-09-04)

Intervjuer

Anders Larsson, VD, United Stage Sverige AB

Charlotte Magnusson, projektledare, Fastighetskontoret, Stockholms stad

Calle Nathanson, VD, Folkets Hus och Parker

Joseph Josephsson, ordförande, Föreningen Internationell Scen i Gasverket
(Teknisk samordnare och projektledare, Cullbergbaletten)

Patrik Liljegren, stabschef, Kulturstrategiska staben, Stockholms stad

Margareta Wennerberg, ansvarig för musikfrågor, handläggare av kultur- och föreningsstöd, Kulturförvaltningen Stockholms läns landsting

Lena Hollsten, enhetschef, Nacka Kulturcentrum

BILAGA 1: METOD

I denna bilaga redovisas mer information som gäller metod och dataunderlag.

Svarsfrekvens och bortfallsanalys

Tabell 7 Aktörstyper som ingår i enkätundersökningen

Aktörstyp	Perspektiv	Svarsfrekvens
Kulturhus i Nacka kommun	Utbud av lokaler för kulturverksamhet	100 % (5 av 5)
Anordnare av musik- och kulturverksamhet enligt avtal med Nacka kommun	Efterfrågan på lokaler för kulturverksamhet	76 % (13 av 17)
Kulturföreningar verksamma i Nacka kommun	Efterfrågan på lokaler för kulturverksamhet (samt utbud av lokaler i den mån som föreningarna har egna lokaler för kulturverksamhet)	44 % (18 av 41)

Med utgångspunkt i de tre aktörstyperna har Ramböll med hjälp av Nacka kommun utformat tre separata enkäter. Frågeställningarna i de tre enkäterna skiljer sig åt i väsentliga avseenden, men utgår från samma frågeområden. Följande frågeområden återfinns i enkäterna: verksamhet, målgrupp, lokaler, tillgänglighet, användarvänlighet, samt attraktiv tid. Nacka kommun har valt ut respondenterna och grupperat dem.

De tre aktörstyperna är inte helt och hållet ömsesidigt uteslutande vilket innebär att en aktör exempelvis kan både vara kulturförening och anordnare av musik- och kulturverksamhet enligt indelningen av Nacka kommun. Ett tiotal aktörer i det urval som Nacka kommun tagit fram har definierats som mer än en aktörstyp. Det innebär att vissa aktörer besvarat flera enkäter, något som är naturligt eftersom de bedriver såväl en förening som ett kulturhus. Vidare kommentarer kring svarsfrekvens ges i följande avsnitt.

Ramböll har inte möjlighet att bedöma i vilken utsträckning som det faktiska bortfallet bland anordnare av musik- och kulturkurser samt kulturföreningar har påverkat resultatet från enkäterna. Svarsfrekvensen för anordnare och kulturföreningar kan enligt Rambölls bedömning ändå anses tillräcklig eftersom båda dessa aktörstyper deltar i enkätundersökningen utifrån samma perspektiv, nämligen efterfrågan på lokaler. Dessutom bedömer Ramböll att svarsfrekvensen avseende kulturföreningar som tillräcklig med utgångspunkt i att Nacka kommuns ursprungliga förslag till urval endast omfattade 10-12 kulturföreningar.

Partiellt bortfall förekommer i relativ låg utsträckning för de olika frågeställningarna i enkäterna. I sammanställningarna av enkätsvaren har antalet aktörer som fått varje fråga angetts i figurubriken med *n (numbers)*.

Korta intervjuer för att undersöka behovet av en ny scen i Stockholmsregionen

För att besvara Nackas frågeställning om behovet av en ny regional scen i Stockholmsregionen har Ramböll genomfört korta intervjuer med sex representanter från offentliga, ideella och privata aktörer inom Stockholms läns kultursektor. Urvalet av intervjupersoner har gjorts med hjälp av snöbollsmetoden, vilket innebär att vi har låtit intervjupersonerna leda oss vidare till fler relevanta personer.

De personer som Ramböll kontaktat har fått frågor om huruvida det finns tidigare studier av behovet av scener i Stockholmsregionen. Rambölls efterforskningar visar att det saknas utredningar

och analyser som behandlar det generella utbudet och behovet av ytterligare scener i Stockholmsregionen. Enligt en representant för Stockholms stads fastighetskontor har fastighetskontoret tillsammans med Stockholm Turism diskuterat behovet av en övergripande analys av utbudet av scener i Stockholms stad och närområdet, men i dagsläget har en sådan utredning ännu inte påbörjats. I Rambölls kontakt med Stockholm stads kulturstrategiska stab framkom att staben genomfört en intern kartläggning där publikkapaciteten hos ett urval av scener har listats. Dessvärre är analysen inte offentlig. Men information från analysen kan delas med Nacka kommun vid ett personligt möte. Enligt Nacka kommun har den kulturstrategiska staben bekräftat att det finns ett behov av mellanstora flexibla scener med en publikkapacitet på ca 1 200 personer.

Utöver frågor om genomförda studier har Ramböll även bett kontaktpersonerna ge sin bild av behovet av scener i Stockholmsregionen. I Rambölls analysarbete har det kvalitativa datamaterialet från intervjuerna kategoriserats för att på så sätt identifiera mönster i svaren. I nedan tabell redovisas de personer som Ramböll kontaktat samt de huvudsakliga frågor som respektive person har besvarat.

Tabell 8. Intervju-/kontaktpersoner - Behovet av en ny regional scen i Stockholmsregionen

Kontaktperson	Titel, organisation	Huvudsakliga frågor (i förkortad version)
Joseph Josephsson	Ordförande, Föreningen Internationell Scen i Gasverket (Teknisk samordnare och projektledare, Cullbergbaletten)	Känner du till några relevanta utredningar/studier/analyser? Ser du att det finns ett behov av scen?
Anders Larsson	VD, United Stage Sverige AB	Ser du att det finns ett behov av scen?
Patrik Liljegren	Stabschef, Kulturstrategiska staben, Stockholms stad	Känner du till några relevanta utredningar/studier/analyser? Ser du att det finns behov av scen?
Charlotte Magnusson	Projektledare, Fastighetskontoret, Stockholms stad	Känner du till några relevanta utredningar/studier/analyser?
Calle Nathanson	VD, Folkets Hus och Parker	Ser du att det finns behov av scen?
Margareta Wennerberg	Ansvarig för musikfrågor, handläggare av kultur- och föreningsstöd, Kulturförvaltningen Stockholms läns landsting	Ser du att det finns behov av scen?